

Студент 6 курсу
факультету обліку і аудиту ХНЕУ

ПОРІВНЯЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА ОЦІНКИ ТА ВИЗНАННЯ ВИТРАТ ВІДПОВІДНО ДО НАЦІОНАЛЬНИХ І МІЖНАРОДНИХ СТАНДАРТІВ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ

Анотація. Визначено джерела організації обліку витрат в Україні та за кордоном; співставлено поняття "витрати" за національними та міжнародними стандартами; проведено порівняльну характеристику оцінки та визнання витрат згідно з П(С)БО та МСБО.

Аннотация. Определены источники организации учета затрат в Украине и за рубежом; сопоставлены понятия "затраты" по национальным международным стандартам; проведена сравнительная характеристика оценки и признания затрат согласно П(С)БУ и МСБУ.

Annotation. The sources of the organization of cost accounting in Ukraine and abroad were defined; the concepts of "cost" by national and international standards were compared; the comparative analysis of the assessment and recognition of costs in accordance with PAS and IAS was conducted.

Ключові слова: витрати, П(С)БО, міжнародні стандарти бухгалтерського обліку.

Метою створення будь-якого підприємства є здійснення певного виду діяльності для отримання прибутку. Фінансові результати діяльності підприємств, у свою чергу, характеризують прибутки та збитки. Для їх визначення зставляють отримані доходи та понесені витрати, достовірна оцінка яких можлива лише за даними бухгалтерського обліку. Саме від повноти та достовірності інформації залежить адекватність прийнятих управлінським персоналом рішень.

Усе частіше керівництво підприємств, які здійснюють зовнішньоекономічну діяльність, висуває жорсткі вимоги щодо якості організації та ведення обліку фінансових результатів та витрат. Тому надзвичайно важливо визначити відмінності обліку витрат за національними та міжнародними стандартами, що скоротить ймовірність неправильного відображення господарських операцій у обліку.

Проблеми та перспективи удосконалення бухгалтерського обліку в Україні на основі міжнародних стандартів бухгалтерського обліку (МСБО) в цілому і обліку витрат зокрема досліджували такі науковці, як Ф. Бутинець, С. Голов, О. Горбачова, В. Костюченко, Ю. Кузьмінський, В. Пархоменко, В. Сопко, В. Швець та ін. Проте ще лишається ряд питань щодо методології та організації бухгалтерського обліку витрат, які не вирішені повністю.

Метою дослідження є проведення порівняльної характеристики оцінки та визнання витрат за національними та міжнародними стандартами.

Для досягнення поставленої мети у дослідженні сформульовані такі завдання:

визначення нормативних джерел обліку витрат в Україні та за кордоном;

співставлення понять "витрати" за національними та міжнародними стандартами;

проведення порівняльної характеристики обліку витрат за національними та міжнародним стандартами.

Методологічні засади формування у бухгалтерському обліку інформації про витрати підприємства та розкриття її у фінансовій звітності в Україні визначає Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 16 П(С)БО "Витрати". Норми цього стандарту стосуються фінансової звітності підприємств, організацій та інших юридичних осіб усіх форм власності (крім банків і бюджетних установ) [1; 2]. Водночас визнання витрат подається у П(С)БО 1 "Загальні вимоги до фінансової звітності" та П(С)БО 3 "Звіт про фінансові результати" [3; 4].

Окремого міжнародного стандарту, який би розкривав методологічні засади формування у бухгалтерському обліку інформації про витрати підприємства та розкриття її у фінансовій звітності, немає. Визнання витрат подається в Концептуальній основі складання і подання фінансових звітів (далі – КОСПФЗ), яка не є міжнародним стандартом бухгалтерського обліку [5]. Міжнародному стандарті бухгалтерського обліку (далі – МСБО) 1 "Подання фінансових звітів", МСБО 2 "Запаси", МСБО 16 "Основні засоби", МСБО 18 "Дохід", МСБО 23 "Витрати на позики", МСБО 38 "Нематеріальні активи" та ін.

У національних стандартах витратами звітного періоду визнаються або зменшення активів, або збільшення зобов'язань, що призводить до зменшення власного капіталу підприємства (за винятком зменшення капіталу внаслідок його вилучення або розподілу власниками), за умови, що ці витрати можуть бути достовірно оцінені [4].

Відповідно до КОСПФЗ витрати визнаються та відображаються в обліку, коли виникає зменшення майбутніх економічних вигід, пов'язаних зі зменшенням активів або збільшенням зобов'язань, які можна достовірно виміряти. Це фактично означає, що визнання витрат відбувається водночас із визнанням збільшення зобов'язань або зменшення активів. Ці вимоги викладені в П(С)БО 16, тільки замість "достовірно виміряти" вжито термін "достовірно оцінені".

Під час проведеного дослідження також було виявлено, що у визначенні постійних і змінних

відмінностей. Лише в П(С)БО 16 "Витрати" наводиться детальний перелік складу загальноновиробничих витрат, що значно полегшує працю бухгалтера зі складання їх класифікації на підприємстві. Водночас різниця полягає в тому, що згідно з П(С)БО 16 "Витрати" загальноновиробничі витрати включаються до складу виробничої собівартості продукції робіт, послуг, а відповідно до МСБО 2 "Запаси" – до оцінки запасів, а саме до витрат на їх переробку [2; 6].

Узагальнюючи викладений вище матеріал, порівняємо умови визнання витрат, наведених у П(С)БО 16 "Витрати" та Концептуальній основі складання та подання фінансових звітів (таблиця).

Таблиця

Порівняльна характеристика умов визнання витрат згідно з П(С)БО 16 "Витрати" та Концептуальною основою складання та подання фінансових звітів

П(с)БО 16	Концептуальна основа подання та складання фінансових звітів
Умови визнання	
Відбувається зменшення активів або зменшення зобов'язань (п. 5)	Виникає зменшення економічних вигод, пов'язаних зі зменшенням активів або збільшенням зобов'язань (п. 94)
Витрати можуть бути достовірно визначені (п. 6)	Зменшення економічних вигод можна достовірно визначити (п. 94)
Витрати визначають витрати певного періоду одночасно визнанням доходу, для дотримання якого вони були здійснені (п. 7)	Витрати виконуються у звіті про прибутки та збитки на основі безпосереднього зв'язку між понесеними витратами та заробленим доходом від конкретних статей (п. 95)
Якщо актив забезпечує одержання економічних вигод протягом декількох періодів, то витрати визнаються шляхом систематичного розподілу його вартості між відповідними звітними періодами (п. 8)	Якщо очікується виникнення економічних вигод протягом кількох облікових періодів і їх зв'язок з доходом може бути визначений тільки в широких межах, витрати визнаються на основі процедур систематичного та раціонального розподілу (К.О. п. 96)
Якщо актив забезпечує одержання економічних вигод протягом кількох періодів, то витрати визначаються шляхом систематичного розподілу його вартості між відповідними звітними періодами (п. 8)	Визначаються негайно, коли видатки не надають майбутніх економічних вигод або тоді та тією мірою, якою майбутні економічні вигоди, не відповідають або перестають відповідати визнанню як актив у балансі (п. 97)
	Витрати визнаються також у Звіті про прибутки та збитки в тих випадках, коли виникають зобов'язання без визначення активу, як у випадку виникнення зобов'язань щодо гарантії продукції (п. 98)

Таким чином, відповідно до даних, наведених у таблиці, вимоги до розкриття інформації про витрати підприємств, викладені в П(С)БО 16 "Витрати", загалом відповідають КОСПФЗ й міжнародним стандартам бухгалтерського обліку та фінансовій звітності, а в деяких випадках дублюють їх.

Підсумовуючи вищевикладене, відзначимо, що одним із найбільш суттєвих питань сьогодення є наближення національних стандартів бухгалтерського обліку до вимог міжнародних стандартів фінансової звітності та МСБО. Однак існує маса проблем при поєднанні міжнародних та вітчизняних стандартів з урахуванням важливих факторів, що мають суттєвий вплив на національну економіку (недосконала нормативно-законодавча база щодо регулювання П(С)БО щодо змін у економіці, низький рівень кваліфікації бухгалтерів та їх невідповідність до змін у системі бухгалтерського обліку у зв'язку з їх трансформацією та реформуванням та ін.). Усе ж доцільним є продовження роботи з дослідження витрат, а саме особливостей їх визнання та оцінки, оскільки вони є невід'ємною частиною діяльності підприємства і без правильного обліку яких неможливе правильне визначення головного результату діяльності – прибутку.

Наук. керівн. Пасенко Н. С.

Література: 1. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні : Закон України від 16 липня 1999 року № 996-ХІУ [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.rada.gov.ua. 2. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 16 "Витрати", затверджено Наказом Міністерства фінансів України від 31.12.99 № 318 (зі змінами та доповненнями від 31.05.2011 р. № 664) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.rada.gov.ua. 3. Положення (Стандарт) бухгалтерського обліку 1 "Загальні вимоги до фінансової звітності" : Наказ Міністерства фінансів України від 31.03.99 № 87 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.rada.gov.ua. 4. Положення (Стандарт) бухгалтерського обліку 3 "Звіт про фінансові результати" : Наказ Міністерства фінансів України від 21.10.99 № 246 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.rada.gov.ua. 5. Концептуальна основа складання і подання фінансових звітів // Міжнародні стандарти фінансової звітності (МСФЗ) 2004. – Ч. 1, 2 ; пер. з англ. / за ред. С. Ф. Голова. – К. : Федерація професійних бухгалтерів і аудиторів України, 2005. – 1232 с. 6. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 2 "Запаси" // Міжнародні стандарти фінансової звітності (МСФЗ) 2004. Ч. 1, 2 ; пер. з англ. / за ред. С. Ф. Голова. – К. : Федерація професійних бухгалтерів і аудиторів України, 2005. – 1232 с.